

تحلیل مکانی - زمانی شکاف جنسیتی در استان خوزستان طی سه دهه سرشماری

نفوس و مسکن و نقش آن بر آمایش دفاعی سرزمین ایران

علی مهدوی^۱، مرتضی پورزارع^۲، روح‌اله فلاوند^۳

چکیده

خانواده یکی مهمترین ارکان اجتماعی می‌باشد و میزان نابرابری جنسیتی میان دختر و پسر در خانواده بر سایر ابعاد جامعه تأثیر می‌گذارد. با توجه به اینکه در خوزستان نقش پسر پررنگ‌تر از دختر می‌باشد و به پسر دار شدن بیشتر اهمیت داده می‌شود، بنابراین هدف از انجام این پژوهش، بررسی سه دهه اخیر نابرابری جنسیتی در استان خوزستان می‌باشد. به این منظور عواملی از قبیل رشد جمعیتی در شهرها و روستاها و همچنین نسبت زن و مرد مورد بررسی قرار گرفت. پس از آماده‌سازی داده‌ها بر اساس روش توصیفی - تحلیلی در استان خوزستان، نابرابری جنسیتی مورد بررسی قرار گرفت و نهایتاً نتایجی استخراج گردید. منظور از ساختار جنسی جمعیت، شناخت نسبت تعداد مردان به تعداد زنان است. نتایج نشان می‌دهد نسبت جنسی جمعیت استان در سال ۱۳۹۰ برابر ۱۰۱٫۲ نفر مرد به ازای ۱۰۰ نفر زن بوده است این نسبت از رقم طبیعی معمول در مطالعات جمعیتی (۱۰۵) کمی کمتر است، ولی در محدوده قابل قبولی از نظر ساختار جنسی مناسب قرار دارد. کرانه بالای این نسبت در گروه سنی ۵۴-۵۰ ساله به رقم طبیعی نسبت جنسی نزدیک‌تر بوده، لیکن در گروه‌های سنی ۲۴-۲۰ و ۲۹-۲۵ کمتر از یک بوده است. این نسبت در گروه سنی ۶۰-۶۴ ساله نیز در کمترین حد خود در گروه‌های سنی پنج‌ساله قرار داشته و پایین بودن آن در سنین بالا را می‌توان به بالا بودن امید زندگی زنان در مقایسه با مردان نسبت داد. با توجه به اینکه اکثریت شهرهای مرزی استان خوزستان عرب نشین می‌باشند و وابستگی سببی و نسبی با ساکنان آن سوی مرز دارند و همچنین شکاف جنسیتی و علاقه به پسر در این منطقه زیاد می‌باشد، لذا همواره بایستی تمهیدات امنیتی به منظور جلوگیری از هر گونه حادثه ناگوار در نظر گرفته شود.

واژه‌های کلیدی: علل ژنتیکی، کاهش ناباروری، نابرابری جنسیتی، آمایش دفاعی سرزمین، استان

خوزستان

^۱ دکتری مدیریت دفاعی راهبردی، دانشگاه افسری امام علی^(ع)، تهران، ایران.

^۲ استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه افسری امام علی^(ع)، تهران، ایران. ایمیل: pourzare@iamu.ac.ir

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا نظامی دانشگاه افسری امام علی^(ع)، تهران، ایران.

مقدمه

توسعه، فرآیندی پیچیده و نوعی دگرگونی اجتماعی است که هدف از آن، تغییر وضعیت موجود به وضعیت مطلوب و بهینه است، وضعیتی که در آن تمامی آحاد جامعه باید به منابع ارزشمند معرفت، قدرت و ثروت دسترسی پیدا کنند و بهبود و ارتقای سطح زندگی اجتماعی- انسانی و تعالی انسان را به دنبال داشته باشند. براساس شواهد تاریخی، توسعه در عمل فرآیندی بی طرف نبوده، به طوری که قالب و مسیر آن تحت تأثیر جانبداری جنس‌گرایان است، از این رو نقش و جایگاه زنان در فرآیند توسعه و برخورداری آن‌ها از نتایج، به بخش مهمی از مباحث رشد و توسعه اقتصادی تبدیل شده است (Arora, ۲۰۱۲: ۱۴۸).

ایران در زمینه شکاف جنسیتی از میان ۱۴۴ کشور رتبه ۱۴۰ را دارد. این نسبت به خودی خود نشان‌دهنده وضعیت تبعیض آمیزی است که مانع از مشارکت زنان در امور مختلف می‌شود. این در حالی است که در دهه‌های اخیر لزوم مشارکت هر چه بیشتر زنان در حوزه‌های مختلف احساس شده است. جمعیت بالای زنان تحصیل کرده می‌تواند فرصت مناسبی در اختیار کشور قرار دهد تا با به کارگیری نیروی انسانی متخصص فارغ از جنسیت افراد به سمت توسعه حرکت کنیم. در این زمینه موانعی وجود دارد که باید هر چه زودتر در راستای رفع آنها قدم برداشت. زنانی که نیمی از جمعیت کشور را تشکیل داده و توانایی دارند تکیه بر مسند واقعی خود بزنند، البته در این میان قوانین دست و پاگیری هم هستند که نیاز به بازنگری دارند برای مثال همگی مان نیلوفر اردلان، خانم گل دو دوره اول بازی‌های همبستگی کشورهای اسلامی را به یاد داریم او به دلیل مخالفت همسر و ضبط گذرنامه‌اش نتوانست تیم ملی فوتسال زنان ایران را در جام ملت‌های آسیا سال ۲۰۱۵ همراهی کند، اما سرانجام با اجازه دادستانی راهی مسابقات قهرمانی فوتسال زنان جهان ۲۰۱۵ در گواتمالا شد نمونه‌ای از فشارهای موجود که تبدیل به یک فرصت شد. آن‌چنان که مدتی پیش طرح دو فوریتی خروج زنان بدون اذن شوهر تقدیم مجلس شد. بنابراین باید بگوییم که شکاف‌های جنسیتی در جامعه نشأت گرفته از محدودیت‌هاست، محدودیت‌هایی که برگرفته از قوانین و مقررات

هستند. با این حال ما در سطح جامعه شاهدیم که زنان دوشادوش مردان فعالیت می‌کنند و حتی در مواردی از آنها جلوترند، آن چنان که حضور زنان در دانشگاه صحنه بر این ادعاست. در واقع زنان به دنبال عدالت جنسیتی هستند، حلقه مفقوده‌ای که سالیان سال گرد بی‌توجهی روی آن نشسته و اکنون به عنوان یک مطالبه به میان آمده است. گرچه حضور کم‌رنگ زنان در کابینه دولت دوازدهم تا حدود زیادی واکنش‌ها را برانگیخت، اما همان‌طور که می‌بینیم زنان رشد صعودی در ابعاد مختلف جامعه را پیش گرفته و هر لحظه از موقعیت فعلی خود یک گام به جلو برمی‌دارند. با این اوصاف باید بگوییم که اگر بازنگری قوانین زمان‌بر است، اما دیدگاه جامعه نسبت به توانایی زنان به شکل قابل ملاحظه‌ای تغییر یافته و این مساله نشان‌دهنده کم‌رنگ شدن شکاف‌های جنسیتی است که در طول تاریخ حقوق بسیاری از زنان را لگدمال کرده است (تحریریه اقتصادآنلاین، ۱۳۹۶).

نابرابری جنسیتی، واقعیتی اجتماعی در هر برهه‌ای از تاریخ بشر بوده است. هرگونه رفتار، زبان، سیاست و سایر کنش‌هایی که نشان دهنده دیدگاه ثابت و فراگیر و نهادینه شده اعضای جامعه نسبت به زنان به عنوان موجوداتی فرودست باشد، معنای نابرابری جنسیتی می‌باشد (گروسی، ۱۳۸۷: ۱۰)، اما آیا این نابرابری، امری است طبیعی یا اجتماعی یا ساخته فرهنگ جوامع بشری؟ به همین علت اهمیت آمایش دفاعی سرزمین این تحقیق تدوین شده است تا ارتباط شکاف جنسیتی از بعد زمانی و مکانی در استان خوزستان مورد بررسی قرار گیرد.

پیشینه تحقیق

مطالعات بسیار زیادی بر روی نابرابری جنسیتی از اواخر قرن نوزده تاکنون صورت گرفته است که با مروری بر وضعیت زنان در جهان و مقایسه آن با شرایط مردان، روشن می‌شود که زنان از دیدگاه برخورداری از امکانات و رفاه و آرامش روانی از آسیب‌پذیرترین بخش‌های جامعه هستند. از دیدگاه میل، خانواده با آموزش و ارزش‌گذاری نقش‌ها و پایگاه‌ها برای هر جنس، نقشی مهم در انتقال و درونی کردن ایدئولوژی، از دیدگاه میل، مردم سالاری دارد (وود و شرمن، ۱۹۸۸: ۴۰).

تارکوسکا (۲۰۰۲) عنوان می‌کند که نابرابرهای جنسیتی در زمینه‌هایی مانند تقسیم کار، زمان صرف شده برای استراحت و مسئولیت داشتن برای تأمین نیازهای اساسی خانواده مشاهده می‌شود و نیز در خانوارهای فقیر و با درآمد پایین اغلب زنان هستند که بودجه را کنترل می‌کنند و حتی زمانی که منابع مالی خانواده محدود باشد، به مسائل روانی و سایر عوارض سلامتی دچار می‌شوند. برابر بررسی عمل آمده تاکنون پژوهشی با موضوع این مقاله صورت نگرفته است. رایت (۲۰۰۷) نیز در پژوهش خود در این زمینه نشان داد که زنان استرالیایی، فارغ از تعداد فرزندان، زمان بسیار بیشتری را نسبت به مردان به کار خانه‌داری اختصاص می‌دهند و با افزوده شدن تعداد فرزندان بر میزان ساعات کار خانگی آن‌ها نیز افزوده می‌شود و بار اصلی مسئولیت کارخانه بر دوش زن گذاشته می‌شود. ساروخانی (۱۳۸۷) در بازتولید نابرابری جنسیتی در خانواده مطالعه تطبیقی زنان شاغل و خانه دار شهر ایلام نشان داد که بین اشتغال مادران و تولید و نابرابری جنسیتی رابطه معناداری وجود دارد. بیشترین میزان نابرابری جنسیتی از سوی مادران خانه دار تولید می‌شود و نابرابری جنسیتی در سه حوزه هنجاری، آموزشی تحصیلی و اقتصادی مشاهده می‌شود.

کلانتری و فقیه ایمانی (۱۳۹۲) با عنوان فراتحلیل پژوهش‌های انجام شده درباره نابرابری جنسیتی به این نتایج رسیدند که در سطح عوامل مؤثر بر نابرابری، از میان عوامل اجتماعی کلیشه‌های جنسیتی، نظام پدرسالاری و جامعه‌پذیری جنسیتی با ۱۷/۷ درصد، عوامل اقتصادی اشتغال زنان با ۱۶/۶ درصد و عوامل زمینه‌ای قومیت و تحصیلات با ۷ درصد بیشترین عوامل ذکر شده بوده‌اند. حسینی (۱۳۹۵) در بررسی رابطه میان سرمایه فرهنگی والدین و گرایش آن‌ها به نابرابری جنسی به این نتیجه رسیده که رابطه معناداری بین دو متغیر سرمایه فرهنگی والدین و گرایش آن‌ها به نابرابری جنسیتی وجود دارد. بین سرمایه فرهنگی والدین و گرایش آن‌ها به نابرابری جنسیتی نسبت به فرزندانشان رابطه معکوس وجود دارد. برابر بررسی عمل آمده تاکنون پژوهشی مطابق با موضوع این مقاله صورت نگرفته است.

روش تحقیق

این پژوهش با هدف کاربردی و روش توصیفی-تحلیلی بر اساس مطالعات کتابخانه‌ای صورت گرفته است. در این روش برای گردآوری داده‌های مورد نیاز از اطلاعات سرشماری مرکز آمار ایران و استانداری خوزستان در طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۵ استفاده شده است. فرآیند تحقیق بدین صورت بوده که با بررسی موضوع و همچنین بررسی اطلاعات خام استخراج شده از آمار رسمی کشور استان خوزستان، تجزیه و تحلیل‌های مورد نیاز صورت گرفته است.

مبانی نظری تحقیق

جهان در حال حاضر دارای دو ویژگی عمده جمعیتی است، افزایش شدید جمعیت و روند شتابان شهرنشینی و شهرگرایی، به طوریکه شهرنشینی روند غالب در سازمان فضایی جمعیت جهان است (شفقی و همکاران: ۱۳۸۸، ۸).

رشد شهرنشینی و بروز مسائلی، همچون ازدحام شدید جمعیت در شهرها، آلودگی‌های شهری، تراکم شدید واحدهای مسکونی و غیره، محققان را بر آن داشته که بررسی این مسائل را در دستورالعمل فعالیت‌های تحقیقاتی خود قرار دهند (زیاری و همکاران، ۱۳۸۸: ۳۹).

مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که اغلب کشورهای در حال توسعه از روند توسعه فضایی سکونت‌گاه‌ها و نحوه توزیع منطقه‌ای جمعیت و فعالیت‌های اقتصادی خود ناراضی هستند. نتیجه این امر ایجاد نابرابری در توزیع جمعیت در نظام شهری کشورها در دو قرن گذشته است. جمعیت یکی از عناصر بنیادی در برنامه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شمرده می‌شود. بر این اساس، آگاهی از چند و چون جمعیت و شناخت ساختار، ابعاد و گستردگی فضایی آن مهم است (قدیری معصوم و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۵). برای اولین بار مجمع جهانی اقتصاد در سال ۲۰۰۶ شکاف جنسیتی را بعنوان یک شاخص مقایسه در میان دو جنس مطرح کرد. بر پایه داده‌های این نهاد، شاخص شکاف جنسیتی عددی است بین صفر و یک. یک، نماد کامل برابری و صفر نماد کامل نابرابری است. این نهاد تنها به قوانین و اسناد بسنده نمی‌کند بلکه آنچه در جامعه عملی می‌گردد نیز مورد نظر آنهاست. اما مؤلفه‌های اصلی این شاخص چیست؟

در اینجا ۴ عامل موثر است. اول آموزش: سطح تحصیلات ابتدایی، متوسطه و دانشگاهی و دوره‌های کارآموزی، دوم: مشارکت اقتصادی، فرصت‌ها و توانایی زنان و مردان جامعه، میزان مشارکت در نیروی کار، نوع شغل و درآمد، سوم: قدرت سیاسی، تعداد، جایگاه و توانمندی زنان و مردان در پست‌های سیاسی و بالاخره بهداشت و سلامت: بیماری‌ها، دسترسی به درمان، طول عمر و کیفیت سلامتی زنان و مردان.

الگوی نظری آمایش سرزمینی

کلودیوس در سال ۱۹۵۰ نخستین تعریف از آمایش سرزمین را مطرح کرده است. در تعریف وی چنین آمده: «آمایش سرزمین در جست و جوی بهترین توزیع انسان‌ها، به تبع منابع طبیعی و فعالیت‌های اقتصادی در پهنه سرزمین است (کلودیوس، ۱۹۵۰: ۵). آمایش سرزمین در پی ایجاد تعادل توسعه بین نواحی، استفاده از منابع برای توسعه، توزیع عادلانه درآمد و فعالیت‌ها بین نواحی مختلف و تأکید بر توسعه منابع و نواحی عقب افتاده و حاشیه‌ای و توسعه هماهنگ قطب‌ها و مراکز رشد است (سرور، ۱۳۸۴: ۲۴). کمیسیون برنامه‌ریزی فضایی اتحادیه اروپا آمایش سرزمین را روشی می‌داند که در ابعاد وسیع به وسیله بخش‌های عمومی اتخاذ می‌شود تا توزیع آینده فعالیت‌ها، کاربری‌های اراضی سرزمین و ارتباط منطقی بین آن‌ها است. در نهایت برخی از صاحب‌نظران آمایش سرزمین بهترین، ارزان‌ترین و مؤثرترین راه‌حل مدیریت و برنامه‌ریزی محیط زیست، مؤلفه‌های اقتصادی و رفاه اجتماعی است (خنیفر، ۱۳۸۹: ۴).

در اواخر برنامه چهارم توسعه کشور، وزارت آبادانی و مسکن بنا به وظایف قانونی خویش عهده‌دار تدوین و اجرای سیاست‌های شهرسازی و شهرنشینی و مسکن و تجهیزات فیزیکی شده است و به منظور تدوین سیاست‌های شهرسازی و هماهنگی در امور شورای عالی شهرسازی تشکیل شد. این شورا، از لحاظ فعالیت، ارتباط تنگاتنگی با وزارتخانه مذکور برقرار کرد. بعد از چندی، مسئولان و کارشناسان ایرانی برای مطالعه مسائل شهرسازی و آشنایی با تجارب حاصله به فرانسه سفر کردند و از این طریق، تجارب فرانسوی‌ها در برنامه‌ریزی و شهرسازی و آمایش به ایران منتقل شد. در اوایل برنامه پنجم توسعه کشور، واحدی از

وزارتخانه مذکور تشکیل شد تا به تدارک آغاز کار مشابهی در ایران تحت عنوان بهره‌وری از سرزمین پردازد و در این رابطه، مهندسان مشاور ستیران برای انجام مطالعات مذکور تعیین شدند و از طریق شرکت یادشده کارشناسان طراز اول فرانسوی به ایران آمدند. با بررسی‌های اولیه، به علت وظایف نزدیک آمایش با برنامه‌ریزی، پیشنهاد جدا شدن این واحد از وزارتخانه مطرح و الحاق آن به سازمان برنامه داده شد. در خلال سال‌های ۵۴-۵۳ واحدی تحت عنوان مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی بهره‌وری سرزمین در سازمان برنامه تأسیس شد که نام آن بعد از مدتی به مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی آمایش سرزمین تغییر کرد و مرکز یادشده به مثابه یک واحد ستادی و ارائه دهنده کارهای مهندس مشاور ستیران در سازمان برنامه درآمد و اساساً به علت نحوه تشکیل این مرکز و نقش اساسی که در کار مطالعات سرزمین مهندس مشاور به عهده داشت، این بعد جدید برنامه‌ریزی به صورت نهادی در سازمان پای نگرفت و بعد از انقلاب نیز در اثر یک سلسله مسائل اداری و پرسنلی و سایر عوامل، فعالیت چندانی نداشت و سرانجام با دفتر برنامه‌ریزی منطقه‌ای ادغام و یک واحد جدیدی را به وجود آورد و واحد مذکور در سال ۱۳۶۱ منحل شد (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۸۳: ۱۵).

آمایش سرزمین در ایران شامل سه مرحله است (مخدوم، ۱۳۸۰: ۲۱):

❖ مرحله اول، تهیه طرح آمایش سرزمین

این طرح به منزله پایه‌ای است برای اقدامات مربوط به آمایش سرزمین که طی آن فعالیت‌های موجود، چهار بخش: کشاورزی، صنعت، بازرگانی و خدمات کشور شناسایی شده و خط-مشی‌های آینده توسعه در این چهار بخش برای سال ۱۳۸۱ در چارچوب کلیات و اصول توسعه در فضای ملی مشخص شده‌اند.

❖ مرحله دوم، تهیه طرح آمایش مناطق

شامل شناسایی و ارزیابی توان اکولوژیکی، اقتصادی و اجتماعی سرزمین‌ها در مناطق و تهیه طرح آمایش مناطق بر اساس چارچوب طرح‌شده در مرحله اول است. این طرح، تصویری از

قابلیت توسعه در بلندمدت است و حاوی کلیه فعالیت‌هایی است که برای توسعه باید صورت پذیرد.

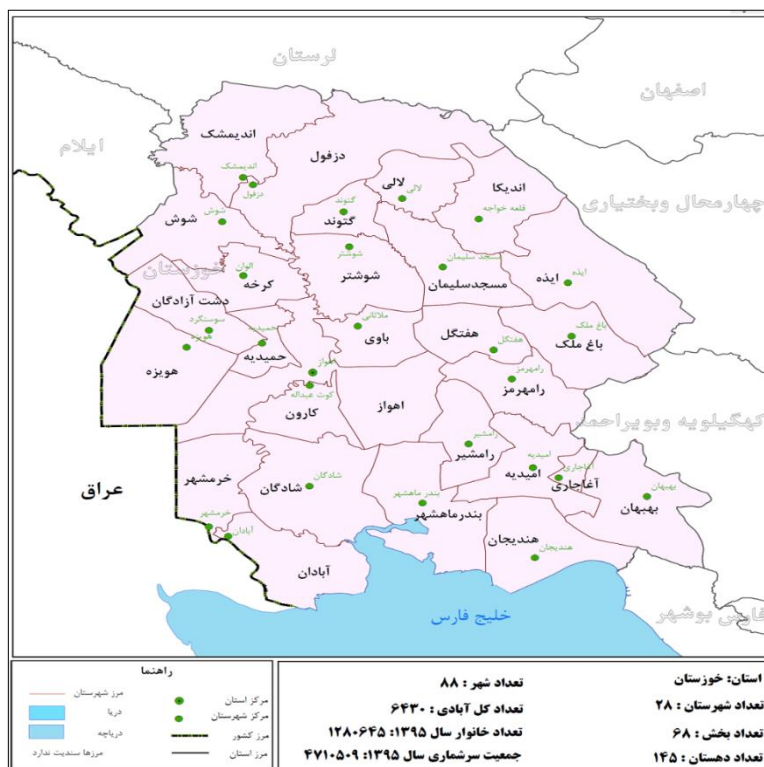
❖ مرحله سوم، تهیه برنامه‌های توسعه مناطق

طرح‌های آمایش مناطق، فهرستی از فعالیت‌هایی را که، برای توسعه مناطق ضرورت دارد، ارائه می‌کند. در مرحله سوم، با توجه به سهم منطقه از سرمایه‌گذاری‌های ملی و خط‌مشی‌های تعیین شده در مرحله اول، با تعیین اولویت در مورد فعالیت کاربری‌های سرزمین برای مناطق تصمیم‌گیری می‌شود؛ سپس برای هر یک از فعالیت‌ها، طرح‌های مدیریت در قالب پروژه‌های اجرایی با همیاری دفاتر آمایش سرزمین استان‌ها، سازمانها و ارگان‌های ذی‌ربط تهیه و تدوین شد و برای اجراء به این گونه سازمان‌ها و ارگان‌های، تحت نظارت دفتر آمایش سرزمین کشور واگذار می‌شود. وقت‌گیرترین و مشکل‌ترین مرحله آمایش سرزمین مرحله دوم است که طی آن، توان‌های بالقوه و بالفعل سرزمین در مناطق باید تعیین شوند. ناگفته نماند که سازمان برنامه و بودجه، تنها به ارزیابی توانمندی‌های بالفعل بسنده می‌کند که، این از انجام واقعی آمایش سرزمین یا به عبارتی، هماهنگی توانمندی‌های بالقوه و بالفعل به دور است.

موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

استان خوزستان، استانی در جنوب غرب ایران است که بر کرانه خلیج فارس قرار دارد و مرکز تولید نفت ایران به‌شمار می‌آید. مساحت استان خوزستان ۶۴،۰۵۷ کیلومتر مربع است و با جمعیتی معادل ۴،۷۱۰،۵۰۶ نفر (۱۳۹۵)، پنجمین استان پرجمعیت ایران محسوب می‌شود. در سال ۱۳۰۳ مرکز استان خوزستان از شوشتر به اهواز منتقل شد. از آن زمان تاکنون شهر اهواز مرکز این استان است شکل (۱). از لحاظ تاریخی، خوزستان قدیمی‌ترین منطقه فلات ایران محسوب می‌شود، که پیشینه سکونت انسان در آن به ۲،۷۰۰ سال پیش از میلاد مسیح و شکل‌گیری تمدن عیلام در هزاره سوم پیش از میلاد، بازمی‌گردد. خوزستان از شمال شرق به لرستان، از شرق به استان چهارمحال و بختیاری، از شمال غرب به ایلام، از جنوب شرقی به کهگیلویه و بویراحمد، از جنوب به بوشهر و خلیج فارس و از غرب به کشور عراق محدود

می‌شود. خوزستان از جمله استان‌هایی است که در طول جنگ ایران و عراق دچار آسیب و خسارت فراوانی شد. اشغال طولانی مدت برخی مناطق استان، موشک‌باران دایمی برخی شهرها و حملات هوایی و زمینی به شهرهای دزفول، بستان، هویزه، سوسنگرد، اهواز، شوش، شوشتر، شادگان، اندیمشک و بسیاری از مناطق دیگر، باعث آسیب‌های فراوان به سرمایه‌های طبیعی و انسانی و زیرساخت‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی آن شد.

شکل (۱): نقشه استان خوزستان

یافته‌های تحقیق:

استان خوزستان هم‌اکنون دارای ۱۸ نماینده در مجلس شورای اسلامی و ۶ نماینده در مجلس خبرگان رهبری می‌باشد. شرکت ملی مناطق نفت‌خیز جنوب (بزرگ‌ترین تولیدکننده نفت ایران)، شرکت ملی حفاری ایران، شرکت فولاد خوزستان و شرکت نفت و گاز اروندان در استان خوزستان مستقر می‌باشند. برپایه نتایج نهایی سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، جمعیت استان خوزستان ۴۷۱۰۵۰۹ نفر بوده است که از این تعداد ۵/۷۵ درصد در سکونت‌گاه‌های شهری و ۵/۲۴ درصد در سکونت‌گاه‌های روستایی زندگی می‌کردند. شمار عرب‌های استان خوزستان در نواحی روستایی استان خوزستان در سال ۱۳۷۸ تعداد ۴۲۹۱۹۷ نفر برآورد شده که حدود ۳۸ درصد کل جمعیت روستایی استان را دربر می‌گرفت. استان خوزستان بالاترین نرخ مهاجرت را در میان تمام استان‌های ایران دارد. تنها در چند سال پیش از ۱۳۹۷، ۴۰۰ هزار نفر از مردم خوزستان بنا به دلایلی مانند آب ناسالم، ریزگردها و هوای نامطبوع، گرمای زیاد هوا و شرایط اقلیمی نامساعد همچنین بیکاری، فقر و گرانی، محل سکونت خود را ترک کرده و به شهرهای شمال ایران مهاجرت کرده‌اند. این استان از ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ تا واپسین روز جنگ ایران و عراق همواره صحنه عملیات‌های گوناگون ایران برای بازپس‌گیری مناطق اشغال شده توسط نیروهای ارتش عراق بود. در آغاز جنگ شهرهایی چون آبادان، سوسنگرد، بستان، دزفول، اندیمشک، خرمشهر، و اهواز که مرکز استان بود مرتباً هدف حملات موشکی و توپخانه ارتش عراق قرار داشتند.

علل ژنتیکی افزایش شدید پسرزایی در ۳۰ سال اخیر

از نظر ژنتیکی یک جنین مذکر بسیار ضعیف‌تر از یک جنین مؤنث می‌باشد، و آن بدلیل دارا بودن یک مجموعه کروموزومی فعال می‌باشد. حال آنکه هر جنین مؤنث دارای دو مجموعه فعال کروموزومی بوده و مقاومت آن نسبت به عواملی که جنین را در بدو تشکیل تهدید می‌نمایند به مراتب بیشتر از مقاومت جنین مذکر می‌باشد. به دلایل ذکر شده درصد بسیاری

از جنین‌های مذکر در همان ابتدا از میان رفته در زمان تولد نسبت پسر به دختر رقمی است برابر با ۱۰۷-۱۰۴ نوزاد پسر در ازای هر ۱۰۰ نوزاد دختر.

تفاوت مادران جوان و مادران مسن در پسر یا دختر دار شدن، تحقیقات نشان داده‌اند که احتمال تولد فرزند پسر از مادران جوان‌تر به مراتب بیشتر از احتمال تولد نوزاد پسر از مادران مسن‌تر می‌باشد. این بدین معناست که در کشورهایی که سن زن در هنگام ازدواج و بارداری پایین‌تر است نرخ تولد نوزاد پسر نسبت به دختر بیشتر خواهد بود (پژوهش خبری صدا و سیما، ۱۳۹۵). مطابق با سرشماری‌ها از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۵ نسبت جنسی جمعیت استان (تعداد مردان به ازاء ۱۰۰ نفر از زنان)، در حد طبیعی قرار داشته و بین ۱۰۴ در سال ۱۳۷۵ و ۱۰۵ در سال ۱۳۸۵ نوسان داشته است و تغییرات آن در نقاط شهری و روستایی استان هم چندان به دور از اندازه طبیعی نبوده است جدول (۱).

منظور از ساختار جنسی جمعیت، شناخت نسبت تعداد مردان به تعداد زنان است. محاسبه این شاخص در بین متولدین یک جامعه در یک سال معین، یک شاخص زیستی است و نوسان آن از کشوری به کشور دیگر، و در داخل یک کشور بین مناطق مختلف آن بسیار اندک بوده و به ویژگی‌های زیستی مربوط می‌شود به شرط آن که سیاستی برای ترجیح جنسی از طریق سقط جنین وجود نداشته باشد. اندازه این شاخص در شرایط عادی حدود ۱۰۵ پسر در مقابل ۱۰۰ دختر به هنگام تولد است که می‌تواند با نوسانات اندکی هم مواجه شود. در بعضی از نرم‌افزارهای جمعیتی مانند PEOPLE آن را ۱۰۵ در نظر گرفته‌اند و بهتر است تغییرات آن را بین ۱۰۴ تا ۱۰۵ طبیعی تلقی کرد. نسبت جنسی در یک جمعیت و زیرمجموعه‌های شهری و روستایی آن تحت تأثیر سه عامل زیر از سطح طبیعی خود فاصله می‌گیرد (مطالعات آمایش استان خوزستان-جمعیت‌شناسی استان، ۱۳۹۱: ۴۴):

- ناهمسانی شمارش جمعیت بر حسب جنس
- مهاجرت و ایجاد عدم توازن در ترکیب جنسی جمعیت
- متفاوت بودن شدت مرگ و میر بر حسب جنس

در مورد اول پوشش ثبت موالید دختر به ویژه در گذشته بسیار کمتر از موالید پسر بوده و به تدریج بهتر شده است. این شاخص برای جمعیت کمتر از یک ساله در سرشماری سال ۱۳۷۵ در کل کشور ۱،۰۹، در جمعیت شهری ۱،۰۷، و در جمعیت روستایی ۱،۱۰، بوده است که به صورت معنی دارتری از سطح طبیعی آن، هم در جمعیت کشور و هم در جمعیت روستایی آن بالاتر است. این نسبت در سرشماری سال ۱۳۸۵ با تفاوت بسیار اندکی در جمعیت کشور و در جمعیت های شهری و روستایی آن ۱،۰۵، بوده است که بسیار نزدیک به سطح طبیعی آن است. در مورد استان خوزستان، نسبت جنسی در جمعیت کمتر از یک ساله در زمان سرشماری های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ که زاد و ولد در آن سال ها تحت تأثیر جنگ و پیامدهای مختل کننده آن نبوده است، همان روال مورد بحث در کل کشور را دنبال نموده است به طوری که این نسبت در سال ۱۳۷۵ در استان ۱،۰۸، (جمعیت شهری ۱،۰۴، و جمعیت روستایی ۱،۱۳،) و در سال ۱۳۸۵ به ترتیب ۱،۰۲، ۱،۰۱ و ۱،۰۹ بوده است و اما در سایر شهرستان ها به گونه ای که از ارقام بر می آید بسیار نامتوازن بوده است (جدول (۲)).

جدول (۱): نسبت جنسی جمعیت استان خوزستان به تفکیک شهری و روستایی در سال های سرشماری از ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۵

سال سرشماری	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۵
کل جمعیت	۱۰۴	۱۰۵	۱۰۴
جمعیت شهری	۱۰۳	۱۰۴	۱۰۳
جمعیت روستایی	۱۰۴	۱۰۵	۱۰۵

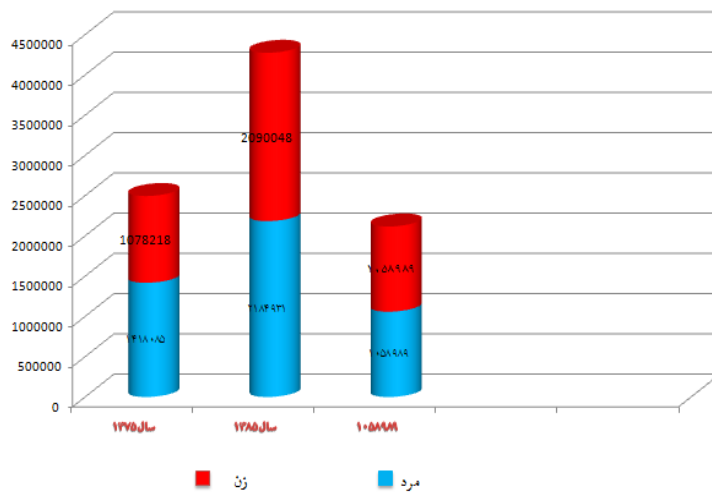
مأخذ: داده های سرشماری عمومی نفوس و مسکن

جدول (۲): نسبت جنسی جمعیت شهرستان‌های استان خوزستان به تفکیک شهری و روستایی در سال- های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ و ۱۳۹۵

نام شهرستان	۱۳۷۵			۱۳۸۵			۱۳۹۵		
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
آبادان	۱۰۷	۱۰۳	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۲	۱۰۱	۱۰۹	۱۱۱	۱۰۲
امیدیه	۹۸	-	۹۸	۱۰۶	۱۰۸	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۹	۸۹
اندیمشک	۱۱۲	۱۰۳	۱۱۸	۱۰۶	۱۰۳	۱۱۶	۱۰۹	۱۰۷	۱۱۹
اهواز	۱۰۹	۱۱۰	۱۰۶	۱۰۵	۱۰۳	۱۰۶	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۰
ایذه	۱۰۷	۱۱۷	۱۰۶	۹۹	۹۷	۱۰۳	۱۰۳	۱۰۹	۹۲
باغملک	۱۰۳	-	۱۰۳	۱۰۳	۱۰۲	۱۰۱	۱۰۰	۱۰۳	۹۲
بندرماهشهر	۱۱۰	۱۱۱	۱۰۷	۱۱۴	۱۱۳	۱۱۹	۱۰۷	۱۰۵	۱۲۲
بهبهان	۱۰۵	۱۰۷	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۳	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۳	۱۰۶
خرمشهر	۱۰۶	۱۰۹	۱۰۲	۱۰۲	۱۰۲	۱۰۱	۱۰۵	۱۰۷	۹۸
دزفول	۱۱۳	۱۱۳	۱۱۱	۱۰۹	۱۰۸	۱۱۱	۱۰۸	۱۰۸	۱۰۹
دشت آزادگان	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۶	۱۰۳	۱۰۳	۱۰۶	۱۰۶	۱۰۷	۱۰۵
رامشیر	۱۰۰	-	۱۰۰	۱۰۷	۹۹	۱۱۵	۱۱۰	۱۰۸	۱۱۲
رامهرمز	۹۹	۹۹	۹۹	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۵	۱۰۳
شادگان	-	-	-	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۱	۱۰۹	۱۱۵	۱۰۶
شوش	۱۳۱	۱۰۸	۱۳۹	۱۰۳	۱۰۳	۱۰۵	۱۲۸	۱۰۰	۱۰۹
شوشتر	۱۱۹	۱۱۲	۱۳۲	۱۱۴	۱۲۱	۱۱۶	۱۰۲	۱۰۰	۱۰۳
گتوند	۱۰۲	۱۱۱	۱۰۱	۱۰۷	۱۰۸	۱۰۶	۱۰۸	۱۰۵	۱۱۰
لالی	-	-	-	۱۰۷	۱۰۲	۱۰۶	۸۳	۱۰۶	۷۱
مسجدسلیمان	۱۰۷	۱۰۶	۱۰۹	۱۰۳	۱۰۳	۱۰۴	۱۰۶	۱۰۸	۱۰۳
هندیجان	۱۰۰	۹۹	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۲	۹۸	۹۶	۹۸	۸۹

مأخذ: داده‌های سرشماری ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ و ۱۳۹۵

جدول (۳) و نمودار نسبت جمعیتی نشان دهنده ترکیب سنی و جنسی جمعیت استان خوزستان و نقاط شهری و روستایی آن در سرشماری‌های سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۵ بوده و جدول (۴) توزیع نسبی جمعیت شهرستان‌های استان خوزستان را در گروه‌های وسیع سنی در سرشماری‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۵ به تفکیک شهری و روستایی نشان می‌دهد.

شکل (۲): نمودار جمعیتی استان خوزستان

جدول (۳): نسبت جنسی جمعیت شهرستان‌های استان خوزستان به تفکیک شهری و روستایی در سال‌های ۱۳۷۵ و

۱۳۸۵ و ۱۳۹۵ (مأخذ: داده‌های سرشماری سال ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۵، نتایج تفصیلی سرشماری استان)

گروه-های سنی	۱۳۷۵			۱۳۸۵			۱۳۹۵		
	مرد	زن	نسبت جنسیتی	مرد	زن	نسبت جنسیتی	مرد	زن	نسبت جنسیتی
در کل جمعیت									
۴-۰	۲۸۵۴۶۵	۲۹۱۲۴	۱۰۳	۱۹۱۷۱۴	۱۸۱۴۳۰	۱۰۶	۱۸۳۲۵۴	۱۷۴۲۰۷	۱۰۶
۵-۹	۲۳۱۱۵۲	۲۱۲۴۷۱	۱۰۵	۱۹۰۷۷۱	۱۸۱۰۰۰	۱۰۵	۱۸۲۰۷۱	۱۶۸۲۵۸	۱۰۷
۱۰-۱۴	۱۶۵۶۷۸	۱۴۵۵۲۱	۱۰۷	۲۴۵۰۲۷	۲۳۱۳۱۵	۱۰۶	۱۵۲۱۱۹	۱۳۳۶۵۱	۱۱۴
۱۵-۱۹	۱۴۳۹۸۶	۱۳۸۹۶۵	۱۰۴	۲۹۷۶۳۵	۲۸۴۳۳۹	۱۰۵	۱۲۸۵۵۱	۱۲۰۱۵۷	۱۰۹
۲۰-۲۴	۱۱۰۵۲۰	۱۲۴۵۸۹	۱۰۱	۲۸۷۱۹۳	۲۸۰۰۹۶	۱۰۳	۹۲۰۶۱	۹۶۵۴۷	۹۴
۲۵-۲۹	۱۰۰۶۰۰	۹۷۶۵۲	۱۰۲	۲۱۸۰۵۶	۲۱۲۰۹۹	۱۰۳	۶۷۳۰۵	۷۵۱۲۶	۹۲
۳۰-۳۴	۸۵۷۱۲	۷۸۵۲۴	۱۰۶	۱۶۳۹۵۳	۱۵۶۸۷۴	۱۰۵	۵۲۰۱۸	۵۴۰۱۲	۹۷
۳۵-۳۹	۵۵۲۴۸	۵۶۵۲۱	۹۴	۱۴۱۱۵۰	۱۳۴۴۸۰	۱۰۵	۵۱۶۵۰	۴۹۱۰۲	۱۰۴
۴۰-۴۴	۳۸۲۱۴	۳۸۲۵۴	۹۷	۱۱۲۴۰۹	۱۰۶۳۶۰	۱۰۶	۵۲۳۴۲	۴۷۱۲۰	۱۱۲
۴۵-۴۹	۴۱۳۵۴	۳۹۲۱۴	۱۰۷	۹۷۴۳۷	۹۱۱۴۸	۱۰۷	۴۶۵۹۱	۳۶۵۸	۱۳۰
۵۰-۵۴	۴۳۱۵۲	۳۱۴۵۶	۱۲۰	۷۴۵۱۲	۷۲۳۷۰	۱۰۳	۴۰۱۲۰	۳۳۵۶۸	۱۲۵
۵۵-۵۹	۵۶۴۰۱	۳۲۵۸۷	۱۲۵	۴۶۲۳۹	۴۸۷۴۸	۹۵	۱۹۲۵۱	۱۷۲۰۱	۱۲۱
۶۰-۶۴	۲۷۴۵۲	۲۵۶۹۱	۱۱۶	۳۲۲۲۵	۳۴۶۴۲	۹۳	۱۷۲۵۳	۱۷۰۵۸	۹۱
۶۵+	۳۳۲۵۱	۲۷۶۴۹	۱۲۸	۸۶۶۱۰	۷۵۱۴۷	۱۱۵	۴۱۵۳۲	۳۶۵۲۴	۱۱۲
کل	۱۴۱۸۰۸۵	۱۰۷۸۲۱۸	۱۰۵	۲۱۸۴۹۳۱	۲۰۹۰۰۴۸	۱۰۵	۱۱۳۶۱۱۸	۱۰۵۸۹۹۹	۱۰۸

تحلیل مکانی - زمانی شکاف جنسیتی در استان خوزستان طی سه دهه سرشماری نفوس و / ۳۵

در جمعیت شهری									
۴-۰	۱۵۱۷۵۸	۱۴۵۵۱۲	۱۰۴	۱۱۹۷۵۷	۱۱۳۲۶۴	۱۰۶	۹۳۷۴۵	۸۹۰۱۲	۱۰۵
۹-۵	۱۱۳۲۵۷	۱۰۷۶۱۸	۱۰۵	۱۱۷۹۷۲	۱۱۲۱۳۸	۱۰۵	۱۰۰۰۹۵	۹۴۴۳۸	۱۰۷
۱۴-۱۰	۸۶۱۵۴	۸۰۲۰۱	۱۰۷	۱۵۱۴۰۵	۱۴۳۶۳۲	۱۰۵	۹۶۲۲۱	۸۵۱۸۶	۱۱۲
۱۹-۱۵	۸۲۵۶۹	۷۸۴۲۵	۱۰۵	۱۹۴۴۵۴	۱۸۷۷۴۲	۱۰۴	۸۳۶۰۱	۷۵۴۳۹	۱۱۰
۲۴-۲۰	۶۸۱۱۰	۶۸۲۶۱	۱۰۰	۱۹۴۸۸۰	۱۹۵۴۸۵	۱۰۰	۶۱۲۲۳	۶۱۹۸۳	۹۸
۲۹-۲۵	۶۲۹۸۴	۶۰۱۸۲	۱۰۵	۱۴۷۴۷۱	۱۴۴۹۱۲	۱۰۲	۴۴۹۰۸	۴۵۴۳۷	۱۰۲
۳۴-۳۰	۵۳۴۸۶	۴۷۱۹۳	۱۱۲	۱۱۲۸۷۶	۱۰۸۵۹۲	۱۰۴	۳۲۰۱۲	۳۱۰۱۵	۱۰۴
۳۹-۳۵	۳۴۱۲۸	۳۳۸۲۴	۱۰۴	۱۰۲۱۹۵	۹۶۹۲۹	۱۰۵	۳۱۱۰۰	۲۹۰۷۵	۱۰۵
۴۴-۴۰	۲۲۰۱۴	۲۰۵۸۹	۱۰۳	۸۳۳۶۱	۷۷۹۱۰	۱۰۷	۳۰۰۱۰	۲۶۲۸۷	۱۱۳
۴۹-۴۵	۲۳۰۴۸	۲۰۲۴۸	۱۱۰	۷۱۹۸۷	۶۵۸۸۴	۱۰۹	۲۶۰۲۳	۲۱۶۳۸	۱۲۶
۵۴-۵۰	۲۲۴۱۰	۱۹۱۱۱	۱۱۴	۵۶۶۲۴	۵۱۷۷۰	۱۰۹	۲۴۰۷۸	۱۷۵۴۸	۱۳۳
۵۹-۵۵	۲۰۰۱۰	۱۷۲۶۱	۱۱۷	۳۴۸۵۱	۳۴۶۸۲	۱۰۰	۱۲۴۵۷	۹۷۵۹	۱۲۳
۶۴-۶۰	۱۵۰۱۹	۱۳۶۸۴	۱۱۵	۲۲۰۱۰	۲۳۳۰۸	۹۴	۹۴۸۲	۹۰۴۵۲	۹۱
۶۵ و +	۱۸۱۳۴	۲۱۰۶۸	۸۷	۵۵۹۱۷	۵۱۵۵۶	۱۰۸	۲۱۰۴۵	۱۹۵۶۲	۱۰۵
کل	۷۷۳۰۸۱	۷۳۲۱۷۷	۱۰۵	۱۴۶۵۷۶۰	۱۴۰۷۸۰۴	۱۰۴	۶۶۶۰۰۰	۶۹۶۸۱۱	۱۰۸

جدول (۴): توزیع نسبی جمعیت شهرستان‌های استان خوزستان در گروه‌های وسیع سنی در سرشماری

سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۵

نام شهرستان			۱۳۷۵			۱۳۸۵			۱۳۹۵		
۱۴-۰	۶۴-۱۵	۶۵ و +	۱۴-۰	۶۴-۱۵	۶۵ و +	۱۴-۰	۶۴-۱۵	۶۵ و +	۱۴-۰	۶۴-۱۵	۶۵ و +
در کل جمعیت											
آبادان	۴۲،۵	۵۴،۴	۳،۱	۲۶،۷	۶۹،۸	۳،۵	۲۴،۳	۷۱،۲	۴،۵		
امیدیه	-	-	-	۲۶،۲	۷۰،۳	۳،۵	۲۳،۷	۷۲،۶	۴،۵		
اندیمشک	۴۰،۸	۵۶	۳،۲	۲۵،۶	۷۰،۳	۴،۱	۲۲،۹	۷۲،۵	۵،۱		
اهواز	۴۲،۸	۵۴،۳	۲،۹	۲۷،۷	۶۹،۱	۳،۲	۲۵،۶	۷۱،۶	۴،۱		
ایذه	۴۹	۴۶،۹	۴،۱	۳۲،۳	۶۲،۹	۴،۸	۳۱،۲	۶۴،۵	۵،۸		
باغملک	۵۰،۵	۴۵،۷	۳،۸	۳۵،۲	۷۰،۲	۴،۶	۳۴،۲	۷۲،۶	۵،۴		
بندرماهشهر	۴۴،۳	۵۲،۷	۳	۲۸،۲	۶۹	۲،۸	۲۷،۱	۷۱،۲	۳،۴		
بهبهان	۴۱،۵	۵۴	۴،۵	۲۳،۹	۷۰،۶	۵،۵	۲۱،۹	۷۲،۳	۶،۱		
خرمشهر	۴۳،۴	۵۳،۴	۳،۲	۲۸،۷	۶۷،۵	۳،۸	۲۶،۸	۶۹،۱	۴،۳		
دزفول	۴۲،۹	۵۳،۶	۳،۵	۲۷،۳	۶۸،۵	۴،۲	۲۶،۷	۷۰،۲	۵،۶		
دشت آزادگان	۴۷،۶	۴۹،۴	۳	۳۳،۴	۶۳،۴	۳،۲	۳۱،۶	۶۵،۸	۵،۱		
رامشیر	-	-	-	۲۹،۷	۶۶،۸	۳،۵	۲۸،۷	۶۸،۱	۵،۴		
رامهرمز	۴۵	۵۱،۳	۳،۷	۲۸،۶	۶۶،۶	۴،۸	۲۷،۴	۶۸،۶	۶،۱		
شادگان	۴۹	۵۲،۵	۳،۳	۳۴،۵	۶۲،۳	۳،۲	۳۳،۲	۶۴،۵	۵،۲		
شوش	۴۶،۸	۵۰،۱	۳،۱	۳۰،۹	۶۵،۷	۳،۴	۲۹،۵	۶۷،۲	۵،۳		
شوشتر	۴۵،۱	۵۳،۳	۳،۶	۲۸،۹	۶۵،۶	۵،۵	۲۷،۶	۶۷،۹	۶،۴		

گتوند	-	-	-	۲۸,۲	۶۷	۴,۸	۲۷,۵	۶۸,۹	۵,۷
لالی	-	-	-	۳۲,۳	۶۲,۶	۵,۱	۳۱,۶	۶۴,۴	۶,۴
مسجد سلیمان	۴۴,۱	۵۱,۴	۴,۵	۲۸,۸	۶۶	۵,۲	۲۷,۸	۶۸,۱	۶,۳
هندیجان	-	-	-	۳۰	۶۴,۸	۵,۲	۲۹,۵	۶۶,۷	۶,۴
استان	۴۴,۲	۵۲,۵	۳,۳	۲۸,۶	۶۷,۶	۳,۸	۲۷,۵	۶۹,۴	۵,۹
در جمعیت شهری									
آبادان	۴۱,۸	۵۵,۲	۳	۲۶	۷۰,۶	۳,۴	۲۴	۷۲,۶	۵,۲
امیدیه	-	-	-	۲۴,۸	۷۲,۲	۳	۲۲,۵	۷۴,۳	۵,۱
اندیمشک	۴۳,۵	۵۳,۳	۳,۲	۲۴,۸	۷۱,۱	۴,۱	۲۲,۶	۷۲,۹	۵,۹
اهواز	۴۱,۳	۵۵,۸	۲,۹	۲۶	۷۰,۷	۳,۳	۲۴,۳	۷۱,۸	۵,۸
ایذه	۴۹,۳	۴۴,۵	۳,۲	۳۲,۶	۶۳,۴	۴	۳۰,۱	۶۵,۴	۵,۷
باغملک	۴۹,۸	۴۷,۱	۳,۱	۳۳,۶	۷۲,۸	۳,۶	۳۱,۲	۷۴,۶	۴,۹
بندرماهشهر	۴۳,۷	۵۳,۵	۲,۸	۲۷	۷۰,۱	۲,۹	۲۵,۱	۷۲,۸	۳,۹
بهبهان	۳۹,۲	۵۶,۱	۴,۷	۲۲,۹	۷۱,۵	۵,۶	۲۰,۴	۷۲,۶	۶,۷
خرمشهر	۴۲,۷	۵۴,۱	۳,۲	۲۷,۶	۶۸,۵	۳,۹	۲۵,۹	۷۰,۲	۵,۴
دزفول	۳۹,۳	۵۶,۹	۳,۸	۲۴,۲	۷۱,۲	۴,۶	۲۲,۱	۷۳,۲	۶,۱
دشت آزادگان	۴۸,۱	۴۹	۲,۹	۳۱,۹	۶۴,۹	۳,۲	۲۹,۷	۶۶,۴	۵,۳
رامشیر	-	-	-	۳۰,۱	۶۶,۳	۳,۶	۲۸,۷	۶۶,۵	۵,۱
رامهرمز	۴۴,۶	۵۱,۸	۳,۶	۲۷,۲	۶۸,۷	۴,۱	۲۵,۴	۶۹,۸	۶,۱
شادگان	۴۷,۳	۵۰,۵	۳,۲	۳۶,۳	۶۰,۵	۳,۲	۳۴,۶	۶۲,۷	۵,۴
شوش	۴۵,۲	۵۱,۶	۳,۲	۲۶,۴	۶۹,۸	۳,۸	۲۴,۶	۷۱,۲	۵,۲
شوشتر	۴۲,۵	۵۳,۸	۳,۷	۲۴,۵	۶۹,۹	۵,۶	۲۲,۹	۷۲	۷,۱
گتوند	-	-	-	۲۷,۳	۶۸,۱	۴,۶	۲۵,۸	۶۹,۹	۶,۲
لالی	-	-	-	۲۷,۵	۶۷,۷	۴,۸	۲۵,۴	۷۰,۱	۶,۱
مسجد سلیمان	۴۱,۷	۵۴	۴,۳	۲۵,۷	۶۹,۲	۵,۱	۲۳,۷	۷۱,۱	۶,۹
هندیجان	-	-	-	۲۸,۷	۶۶,۶	۴,۷	۲۶,۵	۶۸,۴	۵,۹
استان	۴۲,۴	۵۴,۴	۳,۲	۲۶,۴	۶۹,۹	۳,۷	۲۴,۶	۷۱,۵	۵,۳

ادامه جدول(۴): توزیع نسبی جمعیت شهرستان‌های استان خوزستان در گروه‌های وسیع سنی در سرشماری سال‌های ۱۳۷۵،

۱۳۸۵ و ۱۳۹۵

نام شهرستان	۱۳۷۵			۱۳۸۵			۱۳۹۵		
	۱۴-۰	۶۴-۱۵	۶۵ و +	۱۴-۰	۶۴-۱۵	۶۵ و +	۱۴-۰	۶۴-۱۵	۶۵ و +
در جمعیت روستایی									
آبادان	۴۵,۸	۵۰,۶	۳,۶	۲۶,۷	۷۲,۶	۰,۷	۲۴,۵	۷۳,۲	۱,۱
امیدیه	-	-	-	۲۹,۵	۶۵,۸	۴,۷	۲۷,۶	۶۷,۱	۵,۸
اندیمشک	۴۳,۵	۵۰,۲	۳,۱	۲۶,۹	۶۸,۸	۴,۳	۲۵,۱	۶۹,۸	۶,۱

اهواز	۴۷,۲	۵۰,۱	۲,۷	۳۴,۲	۶۳	۲,۸	۳۲,۵	۶۴,۵	۴,۱
ایذه	۴۸,۷	۴۶,۴	۴,۹	۳۴,۱	۶۰,۲	۵,۷	۳۱,۹	۶۱,۹	۷,۶
باغملک	۵۰,۷	۴۵,۳	۴	۳۶,۱	۵۹,۸	۵,۱	۳۴,۵	۶۱	۷,۵
بندرماهشهر	۴۶,۱	۴۹,۵	۳,۴	۳۲,۴	۶۵,۲	۲,۴	۳۱	۶۷,۱	۴,۱
بهبهان	۴۵,۲	۵۰,۷	۴,۱	۲۵,۸	۶۸,۹	۵,۳	۲۳,۶	۷۰,۲	۷,۲
خرمشهر	۴۶,۲	۵۰,۶	۳,۲	۳۳,۱	۶۳,۵	۳,۴	۳۱,۸	۶۴,۹	۵,۳
دزفول	۴۷,۴	۴۹,۴	۳,۲	۳۲,۸	۶۳,۶	۳,۶	۳۰,۹	۶۵,۱	۵,۴
دشت آزادگان	۴۶,۶	۵۰,۳	۳,۱	۳۵,۳	۶۱,۴	۳,۳	۳۳,۷	۶۳,۱	۵,۳
رامشیر	-	-	-	۲۹,۴	۶۶,۳	۳,۳	۲۷,۵	۶۷,۹	۵,۱
رامهرمز	۴۵,۲	۵۰,۹	۳,۹	۳۰	۶۴,۴	۵,۶	۲۷,۹	۶۵,۸	۷,۲
شادگان	۵۰,۱	۴۶,۵	۳,۴	۲۵,۵	۷۱,۳	۳,۲	۲۳,۶	۷۲,۷	۵,۲
شوش	۴۷,۵	۴۹,۵	۳	۳۳,۲	۶۳,۶	۳,۲	۳۱,۸	۶۵,۱	۵,۳
شوشتر	۴۷,۲	۴۹,۳	۳,۵	۳۳,۵	۶۱,۲	۵,۳	۳۱,۶	۶۳,۱	۶
گتوند	-	-	-	۲۸,۷	۶۶,۴	۴,۹	۲۶,۴	۶۸,۲	۵,۹
لالی	-	-	-	۳۸,۱	۵۶,۵	۵,۴	۳۶,۹	۵۸,۵	۶,۸
مسجدسلیمان	۴۷,۷	۴۷,۶	۴,۷	۳۴,۱	۶۰,۴	۵,۵	۳۳,۴	۶۲,۱	۶,۸
هنديجان	-	-	-	۲۵,۷	۶۷,۷	۶,۶	۲۳,۶	۶۹,۷	۸,۱
استان	۴۷,۲	۴۹,۳	۳,۵	۳۳	۶۳,۳	-۳,۷۶	۳۱,۳	۶۵,۴	۵,۷

آنچه که از جدول‌های (۳) و (۴) بدست می‌آید، عبارت است از:

- ۱- نسبت جنسی کل جمعیت استان در فاصله سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵، با نوسان زیادی مواجه نبوده و بین ۱۰۷ در سال ۱۳۷۵ و ۱۰۵ در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۵ قرار داشته است که سطح طبیعی قابل قبولی محسوب می‌شود. این نسبت در جمعیت شهری در همین دوره، بین ۱۰۸ در آغاز و ۱۰۴ در پایان، و در جمعیت روستایی بین ۱۰۶ و ۱۰۵ جای داشته است.
- ۲- از نظر تحلیلی، در صورتی که از تفاوت چگونگی شمارش خانوارهای دسته جمعی (از جمله خانوارهای گروهی و سازمانی در سال ۱۳۸۵) صرف‌نظر شود، باید ساختار جنسی جمعیت استان را در این دوره به دور از آثار مختل‌کننده و یا مشکل‌زا محسوب داشت.
- ۳- در مورد نسبت‌های جنسی بر حسب گروه‌های سنی، این قضاوت کلی همچنان صادق است با این تفاوت که در سال ۱۳۷۵، نسبت جنسی جمعیت در گروه‌های سنی ۲۰-۲۴، ۲۵-۲۹، ۳۰-۳۴، ۳۵-۳۹، ۴۰-۴۴، ۴۵-۴۹، ۵۰-۵۴، ۵۵-۵۹، ۶۰-۶۴، ۶۵-۶۹، ۷۰-۷۴، ۷۵-۷۹، ۸۰-۸۴، ۸۵-۸۹، ۹۰-۹۴، ۹۵-۹۹، ۱۰۰-۱۰۴، ۱۰۵-۱۰۹، ۱۱۰-۱۱۴، ۱۱۵-۱۱۹، ۱۲۰-۱۲۴، ۱۲۵-۱۲۹، ۱۳۰-۱۳۴، ۱۳۵-۱۳۹، ۱۴۰-۱۴۴، ۱۴۵-۱۴۹، ۱۵۰-۱۵۴، ۱۵۵-۱۵۹، ۱۶۰-۱۶۴، ۱۶۵-۱۶۹، ۱۷۰-۱۷۴، ۱۷۵-۱۷۹، ۱۸۰-۱۸۴، ۱۸۵-۱۸۹، ۱۹۰-۱۹۴، ۱۹۵-۱۹۹، ۲۰۰-۲۰۴، ۲۰۵-۲۰۹، ۲۱۰-۲۱۴، ۲۱۵-۲۱۹، ۲۲۰-۲۲۴، ۲۲۵-۲۲۹، ۲۳۰-۲۳۴، ۲۳۵-۲۳۹، ۲۴۰-۲۴۴، ۲۴۵-۲۴۹، ۲۵۰-۲۵۴، ۲۵۵-۲۵۹، ۲۶۰-۲۶۴، ۲۶۵-۲۶۹، ۲۷۰-۲۷۴، ۲۷۵-۲۷۹، ۲۸۰-۲۸۴، ۲۸۵-۲۸۹، ۲۹۰-۲۹۴، ۲۹۵-۲۹۹، ۳۰۰-۳۰۴، ۳۰۵-۳۰۹، ۳۱۰-۳۱۴، ۳۱۵-۳۱۹، ۳۲۰-۳۲۴، ۳۲۵-۳۲۹، ۳۳۰-۳۳۴، ۳۳۵-۳۳۹، ۳۴۰-۳۴۴، ۳۴۵-۳۴۹، ۳۵۰-۳۵۴، ۳۵۵-۳۵۹، ۳۶۰-۳۶۴، ۳۶۵-۳۶۹، ۳۷۰-۳۷۴، ۳۷۵-۳۷۹، ۳۸۰-۳۸۴، ۳۸۵-۳۸۹، ۳۹۰-۳۹۴، ۳۹۵-۳۹۹، ۴۰۰-۴۰۴، ۴۰۵-۴۰۹، ۴۱۰-۴۱۴، ۴۱۵-۴۱۹، ۴۲۰-۴۲۴، ۴۲۵-۴۲۹، ۴۳۰-۴۳۴، ۴۳۵-۴۳۹، ۴۴۰-۴۴۴، ۴۴۵-۴۴۹، ۴۵۰-۴۵۴، ۴۵۵-۴۵۹، ۴۶۰-۴۶۴، ۴۶۵-۴۶۹، ۴۷۰-۴۷۴، ۴۷۵-۴۷۹، ۴۸۰-۴۸۴، ۴۸۵-۴۸۹، ۴۹۰-۴۹۴، ۴۹۵-۴۹۹، ۵۰۰-۵۰۴، ۵۰۵-۵۰۹، ۵۱۰-۵۱۴، ۵۱۵-۵۱۹، ۵۲۰-۵۲۴، ۵۲۵-۵۲۹، ۵۳۰-۵۳۴، ۵۳۵-۵۳۹، ۵۴۰-۵۴۴، ۵۴۵-۵۴۹، ۵۵۰-۵۵۴، ۵۵۵-۵۵۹، ۵۶۰-۵۶۴، ۵۶۵-۵۶۹، ۵۷۰-۵۷۴، ۵۷۵-۵۷۹، ۵۸۰-۵۸۴، ۵۸۵-۵۸۹، ۵۹۰-۵۹۴، ۵۹۵-۵۹۹، ۶۰۰-۶۰۴، ۶۰۵-۶۰۹، ۶۱۰-۶۱۴، ۶۱۵-۶۱۹، ۶۲۰-۶۲۴، ۶۲۵-۶۲۹، ۶۳۰-۶۳۴، ۶۳۵-۶۳۹، ۶۴۰-۶۴۴، ۶۴۵-۶۴۹، ۶۵۰-۶۵۴، ۶۵۵-۶۵۹، ۶۶۰-۶۶۴، ۶۶۵-۶۶۹، ۶۷۰-۶۷۴، ۶۷۵-۶۷۹، ۶۸۰-۶۸۴، ۶۸۵-۶۸۹، ۶۹۰-۶۹۴، ۶۹۵-۶۹۹، ۷۰۰-۷۰۴، ۷۰۵-۷۰۹، ۷۱۰-۷۱۴، ۷۱۵-۷۱۹، ۷۲۰-۷۲۴، ۷۲۵-۷۲۹، ۷۳۰-۷۳۴، ۷۳۵-۷۳۹، ۷۴۰-۷۴۴، ۷۴۵-۷۴۹، ۷۵۰-۷۵۴، ۷۵۵-۷۵۹، ۷۶۰-۷۶۴، ۷۶۵-۷۶۹، ۷۷۰-۷۷۴، ۷۷۵-۷۷۹، ۷۸۰-۷۸۴، ۷۸۵-۷۸۹، ۷۹۰-۷۹۴، ۷۹۵-۷۹۹، ۸۰۰-۸۰۴، ۸۰۵-۸۰۹، ۸۱۰-۸۱۴، ۸۱۵-۸۱۹، ۸۲۰-۸۲۴، ۸۲۵-۸۲۹، ۸۳۰-۸۳۴، ۸۳۵-۸۳۹، ۸۴۰-۸۴۴، ۸۴۵-۸۴۹، ۸۵۰-۸۵۴، ۸۵۵-۸۵۹، ۸۶۰-۸۶۴، ۸۶۵-۸۶۹، ۸۷۰-۸۷۴، ۸۷۵-۸۷۹، ۸۸۰-۸۸۴، ۸۸۵-۸۸۹، ۸۹۰-۸۹۴، ۸۹۵-۸۹۹، ۹۰۰-۹۰۴، ۹۰۵-۹۰۹، ۹۱۰-۹۱۴، ۹۱۵-۹۱۹، ۹۲۰-۹۲۴، ۹۲۵-۹۲۹، ۹۳۰-۹۳۴، ۹۳۵-۹۳۹، ۹۴۰-۹۴۴، ۹۴۵-۹۴۹، ۹۵۰-۹۵۴، ۹۵۵-۹۵۹، ۹۶۰-۹۶۴، ۹۶۵-۹۶۹، ۹۷۰-۹۷۴، ۹۷۵-۹۷۹، ۹۸۰-۹۸۴، ۹۸۵-۹۸۹، ۹۹۰-۹۹۴، ۹۹۵-۹۹۹، ۱۰۰۰-۱۰۰۴، ۱۰۰۵-۱۰۰۹، ۱۰۱۰-۱۰۱۴، ۱۰۱۵-۱۰۱۹، ۱۰۲۰-۱۰۲۴، ۱۰۲۵-۱۰۲۹، ۱۰۳۰-۱۰۳۴، ۱۰۳۵-۱۰۳۹، ۱۰۴۰-۱۰۴۴، ۱۰۴۵-۱۰۴۹، ۱۰۵۰-۱۰۵۴، ۱۰۵۵-۱۰۵۹، ۱۰۶۰-۱۰۶۴، ۱۰۶۵-۱۰۶۹، ۱۰۷۰-۱۰۷۴، ۱۰۷۵-۱۰۷۹، ۱۰۸۰-۱۰۸۴، ۱۰۸۵-۱۰۸۹، ۱۰۹۰-۱۰۹۴، ۱۰۹۵-۱۰۹۹، ۱۱۰۰-۱۱۰۴، ۱۱۰۵-۱۱۰۹، ۱۱۱۰-۱۱۱۴، ۱۱۱۵-۱۱۱۹، ۱۱۲۰-۱۱۲۴، ۱۱۲۵-۱۱۲۹، ۱۱۳۰-۱۱۳۴، ۱۱۳۵-۱۱۳۹، ۱۱۴۰-۱۱۴۴، ۱۱۴۵-۱۱۴۹، ۱۱۵۰-۱۱۵۴، ۱۱۵۵-۱۱۵۹، ۱۱۶۰-۱۱۶۴، ۱۱۶۵-۱۱۶۹، ۱۱۷۰-۱۱۷۴، ۱۱۷۵-۱۱۷۹، ۱۱۸۰-۱۱۸۴، ۱۱۸۵-۱۱۸۹، ۱۱۹۰-۱۱۹۴، ۱۱۹۵-۱۱۹۹، ۱۲۰۰-۱۲۰۴، ۱۲۰۵-۱۲۰۹، ۱۲۱۰-۱۲۱۴، ۱۲۱۵-۱۲۱۹، ۱۲۲۰-۱۲۲۴، ۱۲۲۵-۱۲۲۹، ۱۲۳۰-۱۲۳۴، ۱۲۳۵-۱۲۳۹، ۱۲۴۰-۱۲۴۴، ۱۲۴۵-۱۲۴۹، ۱۲۵۰-۱۲۵۴، ۱۲۵۵-۱۲۵۹، ۱۲۶۰-۱۲۶۴، ۱۲۶۵-۱۲۶۹، ۱۲۷۰-۱۲۷۴، ۱۲۷۵-۱۲۷۹، ۱۲۸۰-۱۲۸۴، ۱۲۸۵-۱۲۸۹، ۱۲۹۰-۱۲۹۴، ۱۲۹۵-۱۲۹۹، ۱۳۰۰-۱۳۰۴، ۱۳۰۵-۱۳۰۹، ۱۳۱۰-۱۳۱۴، ۱۳۱۵-۱۳۱۹، ۱۳۲۰-۱۳۲۴، ۱۳۲۵-۱۳۲۹، ۱۳۳۰-۱۳۳۴، ۱۳۳۵-۱۳۳۹، ۱۳۴۰-۱۳۴۴، ۱۳۴۵-۱۳۴۹، ۱۳۵۰-۱۳۵۴، ۱۳۵۵-۱۳۵۹، ۱۳۶۰-۱۳۶۴، ۱۳۶۵-۱۳۶۹، ۱۳۷۰-۱۳۷۴، ۱۳۷۵-۱۳۷۹، ۱۳۸۰-۱۳۸۴، ۱۳۸۵-۱۳۸۹، ۱۳۹۰-۱۳۹۴، ۱۳۹۵-۱۳۹۹، ۱۴۰۰-۱۴۰۴، ۱۴۰۵-۱۴۰۹، ۱۴۱۰-۱۴۱۴، ۱۴۱۵-۱۴۱۹، ۱۴۲۰-۱۴۲۴، ۱۴۲۵-۱۴۲۹، ۱۴۳۰-۱۴۳۴، ۱۴۳۵-۱۴۳۹، ۱۴۴۰-۱۴۴۴، ۱۴۴۵-۱۴۴۹، ۱۴۵۰-۱۴۵۴، ۱۴۵۵-۱۴۵۹، ۱۴۶۰-۱۴۶۴، ۱۴۶۵-۱۴۶۹، ۱۴۷۰-۱۴۷۴، ۱۴۷۵-۱۴۷۹، ۱۴۸۰-۱۴۸۴، ۱۴۸۵-۱۴۸۹، ۱۴۹۰-۱۴۹۴، ۱۴۹۵-۱۴۹۹، ۱۵۰۰-۱۵۰۴، ۱۵۰۵-۱۵۰۹، ۱۵۱۰-۱۵۱۴، ۱۵۱۵-۱۵۱۹، ۱۵۲۰-۱۵۲۴، ۱۵۲۵-۱۵۲۹، ۱۵۳۰-۱۵۳۴، ۱۵۳۵-۱۵۳۹، ۱۵۴۰-۱۵۴۴، ۱۵۴۵-۱۵۴۹، ۱۵۵۰-۱۵۵۴، ۱۵۵۵-۱۵۵۹، ۱۵۶۰-۱۵۶۴، ۱۵۶۵-۱۵۶۹، ۱۵۷۰-۱۵۷۴، ۱۵۷۵-۱۵۷۹، ۱۵۸۰-۱۵۸۴، ۱۵۸۵-۱۵۸۹، ۱۵۹۰-۱۵۹۴، ۱۵۹۵-۱۵۹۹، ۱۶۰۰-۱۶۰۴، ۱۶۰۵-۱۶۰۹، ۱۶۱۰-۱۶۱۴، ۱۶۱۵-۱۶۱۹، ۱۶۲۰-۱۶۲۴، ۱۶۲۵-۱۶۲۹، ۱۶۳۰-۱۶۳۴، ۱۶۳۵-۱۶۳۹، ۱۶۴۰-۱۶۴۴، ۱۶۴۵-۱۶۴۹، ۱۶۵۰-۱۶۵۴، ۱۶۵۵-۱۶۵۹، ۱۶۶۰-۱۶۶۴، ۱۶۶۵-۱۶۶۹، ۱۶۷۰-۱۶۷۴، ۱۶۷۵-۱۶۷۹، ۱۶۸۰-۱۶۸۴، ۱۶۸۵-۱۶۸۹، ۱۶۹۰-۱۶۹۴، ۱۶۹۵-۱۶۹۹، ۱۷۰۰-۱۷۰۴، ۱۷۰۵-۱۷۰۹، ۱۷۱۰-۱۷۱۴، ۱۷۱۵-۱۷۱۹، ۱۷۲۰-۱۷۲۴، ۱۷۲۵-۱۷۲۹، ۱۷۳۰-۱۷۳۴، ۱۷۳۵-۱۷۳۹، ۱۷۴۰-۱۷۴۴، ۱۷۴۵-۱۷۴۹، ۱۷۵۰-۱۷۵۴، ۱۷۵۵-۱۷۵۹، ۱۷۶۰-۱۷۶۴، ۱۷۶۵-۱۷۶۹، ۱۷۷۰-۱۷۷۴، ۱۷۷۵-۱۷۷۹، ۱۷۸۰-۱۷۸۴، ۱۷۸۵-۱۷۸۹، ۱۷۹۰-۱۷۹۴، ۱۷۹۵-۱۷۹۹، ۱۸۰۰-۱۸۰۴، ۱۸۰۵-۱۸۰۹، ۱۸۱۰-۱۸۱۴، ۱۸۱۵-۱۸۱۹، ۱۸۲۰-۱۸۲۴، ۱۸۲۵-۱۸۲۹، ۱۸۳۰-۱۸۳۴، ۱۸۳۵-۱۸۳۹، ۱۸۴۰-۱۸۴۴، ۱۸۴۵-۱۸۴۹، ۱۸۵۰-۱۸۵۴، ۱۸۵۵-۱۸۵۹، ۱۸۶۰-۱۸۶۴، ۱۸۶۵-۱۸۶۹، ۱۸۷۰-۱۸۷۴، ۱۸۷۵-۱۸۷۹، ۱۸۸۰-۱۸۸۴، ۱۸۸۵-۱۸۸۹، ۱۸۹۰-۱۸۹۴، ۱۸۹۵-۱۸۹۹، ۱۹۰۰-۱۹۰۴، ۱۹۰۵-۱۹۰۹، ۱۹۱۰-۱۹۱۴، ۱۹۱۵-۱۹۱۹، ۱۹۲۰-۱۹۲۴، ۱۹۲۵-۱۹۲۹، ۱۹۳۰-۱۹۳۴، ۱۹۳۵-۱۹۳۹، ۱۹۴۰-۱۹۴۴، ۱۹۴۵-۱۹۴۹، ۱۹۵۰-۱۹۵۴، ۱۹۵۵-۱۹۵۹، ۱۹۶۰-۱۹۶۴، ۱۹۶۵-۱۹۶۹، ۱۹۷۰-۱۹۷۴، ۱۹۷۵-۱۹۷۹، ۱۹۸۰-۱۹۸۴، ۱۹۸۵-۱۹۸۹، ۱۹۹۰-۱۹۹۴، ۱۹۹۵-۱۹۹۹، ۲۰۰۰-۲۰۰۴، ۲۰۰۵-۲۰۰۹، ۲۰۱۰-۲۰۱۴، ۲۰۱۵-۲۰۱۹، ۲۰۲۰-۲۰۲۴، ۲۰۲۵-۲۰۲۹، ۲۰۳۰-۲۰۳۴، ۲۰۳۵-۲۰۳۹، ۲۰۴۰-۲۰۴۴، ۲۰۴۵-۲۰۴۹، ۲۰۵۰-۲۰۵۴، ۲۰۵۵-۲۰۵۹، ۲۰۶۰-۲۰۶۴، ۲۰۶۵-۲۰۶۹، ۲۰۷۰-۲۰۷۴، ۲۰۷۵-۲۰۷۹، ۲۰۸۰-۲۰۸۴، ۲۰۸۵-۲۰۸۹، ۲۰۹۰-۲۰۹۴، ۲۰۹۵-۲۰۹۹، ۲۱۰۰-۲۱۰۴، ۲۱۰۵-۲۱۰۹، ۲۱۱۰-۲۱۱۴، ۲۱۱۵-۲۱۱۹، ۲۱۲۰-۲۱۲۴، ۲۱۲۵-۲۱۲۹، ۲۱۳۰-۲۱۳۴، ۲۱۳۵-۲۱۳۹، ۲۱۴۰-۲۱۴۴، ۲۱۴۵-۲۱۴۹، ۲۱۵۰-۲۱۵۴، ۲۱۵۵-۲۱۵۹، ۲۱۶۰-۲۱۶۴، ۲۱۶۵-۲۱۶۹، ۲۱۷۰-۲۱۷۴، ۲۱۷۵-۲۱۷۹، ۲۱۸۰-۲۱۸۴، ۲۱۸۵-۲۱۸۹، ۲۱۹۰-۲۱۹۴، ۲۱۹۵-۲۱۹۹، ۲۲۰۰-۲۲۰۴، ۲۲۰۵-۲۲۰۹، ۲۲۱۰-۲۲۱۴، ۲۲۱۵-۲۲۱۹، ۲۲۲۰-۲۲۲۴، ۲۲۲۵-۲۲۲۹، ۲۲۳۰-۲۲۳۴، ۲۲۳۵-۲۲۳۹، ۲۲۴۰-۲۲۴۴، ۲۲۴۵-۲۲۴۹، ۲۲۵۰-۲۲۵۴، ۲۲۵۵-۲۲۵۹، ۲۲۶۰-۲۲۶۴، ۲۲۶۵-۲۲۶۹، ۲۲۷۰-۲۲۷۴، ۲۲۷۵-۲۲۷۹، ۲۲۸۰-۲۲۸۴، ۲۲۸۵-۲۲۸۹، ۲۲۹۰-۲۲۹۴، ۲۲۹۵-۲۲۹۹، ۲۳۰۰-۲۳۰۴، ۲۳۰۵-۲۳۰۹، ۲۳۱۰-۲۳۱۴، ۲۳۱۵-۲۳۱۹، ۲۳۲۰-۲۳۲۴، ۲۳۲۵-۲۳۲۹، ۲۳۳۰-۲۳۳۴، ۲۳۳۵-۲۳۳۹، ۲۳۴۰-۲۳۴۴، ۲۳۴۵-۲۳۴۹، ۲۳۵۰-۲۳۵۴، ۲۳۵۵-۲۳۵۹، ۲۳۶۰-۲۳۶۴، ۲۳۶۵-۲۳۶۹، ۲۳۷۰-۲۳۷۴، ۲۳۷۵-۲۳۷۹، ۲۳۸۰-۲۳۸۴، ۲۳۸۵-۲۳۸۹، ۲۳۹۰-۲۳۹۴، ۲۳۹۵-۲۳۹۹، ۲۴۰۰-۲۴۰۴، ۲۴۰۵-۲۴۰۹، ۲۴۱۰-۲۴۱۴، ۲۴۱۵-۲۴۱۹، ۲۴۲۰-۲۴۲۴، ۲۴۲۵-۲۴۲۹، ۲۴۳۰-۲۴۳۴، ۲۴۳۵-۲۴۳۹، ۲۴۴۰-۲۴۴۴، ۲۴۴۵-۲۴۴۹، ۲۴۵۰-۲۴۵۴، ۲۴۵۵-۲۴۵۹، ۲۴۶۰-۲۴۶۴، ۲۴۶۵-۲۴۶۹، ۲۴۷۰-۲۴۷۴، ۲۴۷۵-۲۴۷۹، ۲۴۸۰-۲۴۸۴، ۲۴۸۵-۲۴۸۹، ۲۴۹۰-۲۴۹۴، ۲۴۹۵-۲۴۹۹، ۲۵۰۰-۲۵۰۴، ۲۵۰۵-۲۵۰۹، ۲۵۱۰-۲۵۱۴، ۲۵۱۵-۲۵۱۹، ۲۵۲۰-۲۵۲۴، ۲۵۲۵-۲۵۲۹، ۲۵۳۰-۲۵۳۴، ۲۵۳۵-۲۵۳۹، ۲۵۴۰-۲۵۴۴، ۲۵۴۵-۲۵۴۹، ۲۵۵۰-۲۵۵۴، ۲۵۵۵-۲۵۵۹، ۲۵۶۰-۲۵۶۴، ۲۵۶۵-۲۵۶۹، ۲۵۷۰-۲۵۷۴، ۲۵۷۵-۲۵۷۹، ۲۵۸۰-۲۵۸۴، ۲۵۸۵-۲۵۸۹، ۲۵۹۰-۲۵۹۴، ۲۵۹۵-۲۵۹۹، ۲۶۰۰-۲۶۰۴، ۲۶۰۵-۲۶۰۹، ۲۶۱۰-۲۶۱۴، ۲۶۱۵-۲۶۱۹، ۲۶۲۰-۲۶۲۴، ۲۶۲۵-۲۶۲۹، ۲۶۳۰-۲۶۳۴، ۲۶۳۵-۲۶۳۹، ۲۶۴۰-۲۶۴۴، ۲۶۴۵-۲۶۴۹، ۲۶۵۰-۲۶۵۴، ۲۶۵۵-۲۶۵۹، ۲۶۶۰-۲۶۶۴، ۲۶۶۵-۲۶۶۹، ۲۶۷۰-۲۶۷۴، ۲۶۷۵-۲۶۷۹، ۲۶۸۰-۲۶۸۴، ۲۶۸۵-۲۶۸۹، ۲۶۹۰-۲۶۹۴، ۲۶۹۵-۲۶۹۹، ۲۷۰۰-۲۷۰۴، ۲۷۰۵-۲۷۰۹، ۲۷۱۰-۲۷۱۴، ۲۷۱۵-۲۷۱۹، ۲۷۲۰-۲۷۲۴، ۲۷۲۵-۲۷۲۹، ۲۷۳۰-۲۷۳۴، ۲۷۳۵-۲۷۳۹، ۲۷۴۰-۲۷۴۴، ۲۷۴۵-۲۷۴۹، ۲۷۵۰-۲۷۵۴، ۲۷۵۵-۲۷۵۹، ۲۷۶۰-۲۷۶۴، ۲۷۶۵-۲۷۶۹، ۲۷۷۰-۲۷۷۴، ۲۷۷۵-۲۷۷۹، ۲۷۸۰-۲۷۸۴، ۲۷۸۵-۲۷۸۹، ۲۷۹۰-۲۷۹۴، ۲۷۹۵-۲۷۹۹، ۲۸۰۰-۲۸۰۴، ۲۸۰۵-۲۸۰۹، ۲۸۱۰-۲۸۱۴، ۲۸۱۵-۲۸۱۹، ۲۸۲۰-۲۸۲۴، ۲۸۲۵-۲۸۲۹، ۲۸۳۰-۲۸۳۴، ۲۸۳۵-۲۸۳۹،

۲۹ و ۳۰-۳۴ ساله و نیز در گروه سنی ۶۰-۶۴ ساله کمتر از سطح طبیعی بوده است. پایین بودن این نسبت در گروه‌های سنی ۲۰-۳۴ ساله می‌تواند با اعزام به خدمت وظیفه و مهاجر فرصتی تبیین شود در حالی که بالا بودن آن در گروه‌های سنی ۴۰ تا ۶۰ ساله موضوع دور از انتظاری نبوده است و می‌تواند علاوه بر مرگ و میرها اختلافی بر حسب جنس، با به وجود آمدن فرصت‌های شغلی در سنین میان‌سالی نیز مربوط شود که معمولاً در مناطق رو به توسعه به چشم می‌خورد.

۴- نسبت جنسی جمعیت بر حسب گروه‌های سنی در سرشماری‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ جز در چند مورد محدود، با کاستی‌ها و فزونی‌های زیادی مواجه نبوده است. به‌ویژه در سال ۱۳۸۵ که اسکان و استقرار جمعیت در این استان پس از سال‌ها درگیری جنگی، وضع نهایی خود را باز یافته و به الگوهای طبیعی نزدیک‌تر شده است.

۵- نوسان نسبت‌های جنسی بر حسب گروه‌های سنی در جمعیت‌های شهری و روستایی در سال ۱۳۷۵ نیز بیش از سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ بوده و نکته حائز اهمیت در این سال بالا بودن نسبت جنسی در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله است که حداقل در مورد جمعیت روستایی آن سال، توجیهی ندارد معمولاً این نسبت در جمعیت شهری به دلیل محصلان روستایی در شهر توجیه‌پذیر است ولی در جمعیت روستایی دستاویزی ندارد.

۶- پایین بودن نسبت جنسی جمعیت در سال ۱۳۷۵ در گروه‌های سنی ۲۵ تا ۴۵ ساله در نقاط روستایی و نبود چنین وضعی در نقاط شهری را باید به خروج جوانان از مناطق روستایی و ضایعات جنگ تحمیلی مربوط دانست و نمی‌توان آن را با حضور این افراد در جبهه‌های نبرد توجیه کرد چه در سرشماری ۱۳۷۵ آن عده از افراد خانوار که در سربازخانه‌ها و جبهه‌های جنگ بوده‌اند جزو افراد حاضر در خانوار سرشماری شده‌اند. نحوه سرشماری از خانوارهای دسته جمعی در این سرشماری با سرشماری‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ تفاوت داشته است.

۷- پایین بودن نسبت جنسی در گروه‌های سنی ۵۰ تا ۶۵ ساله در جمعیت روستایی سال ۱۳۸۵ نیز، وضعی غیرعادی است و جز با نقص پوشش سرشماری و اعلام نادرست سن در جهت مسن‌تر جلوه کردن میان‌سالان با چیز دیگری قابل توجیه نیست. به‌ویژه آن که نسبت

جنسی در گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر این نقاط در سرشماری مورد بحث نیز، بسیار بالاتر از حد قابل انتظار است.

۸- از نظر توزیع جمعیت شهرستان‌های استان در گروه‌های وسیع سنی، ویژگی عمده بالا بودن درصد افراد کمتر از ۱۵ ساله در سرشماری سال ۱۳۷۵ است که در همه شهرستان‌های استان نیز مشهود بوده و نشانه آشکاری از باروری بالای زنان در دهه اول پس از انقلاب اسلامی است. این نسبت حتی بالاتر از مقیاس‌های بین‌المللی در جمعیت کشورهای در حال توسعه است، به گونه‌ای که درصد افراد کمتر از ۱۵ ساله در آن کشورها به ندرت به ۵۰ درصد می‌رسد. در حالی که این شاخص در سال ۱۳۷۵، در شهرستان‌های اندیمشک، ایذه، دشت آزادگان، خرمشهر، شادگان و شوشتر از آن آستانه هم بالاتر بوده و در شهرستان‌های بندر ماهشهر، رامهرمز و دزفول نزدیک به آن سطح قرار داشته است.

۱۰- کاهش بسیار چشمگیر سطح باروری در دهه‌های دوم و سوم بعد از انقلاب اسلامی، منجر به کاهش نسبت افراد کمتر از ۱۵ ساله به هنگام سرشماری ۱۳۷۵ شده است و این کاهش به صورت بسیار معنی‌دارتری در تمام شهرستان‌های استان نیز پیش آمده است که همین امر خود به افزایش نسبت افراد ۱۵-۶۴ ساله انجامیده و آن را در برخی از شهرستان‌ها از جمله امیدیه، اندیمشک، باغملک و بهبهان به بالاتر از ۷۰ درصد رسانده و در شهرستان‌های آبادان، اهواز و بندر ماهشهر نزدیک به آن سطح قرار داده است.

۱۱- اثر کاهش مستمر سطح باروری به انباشتگی جمعیت میان‌سال انجامیده و آن را سرآغازی برای افزایش درصد سال‌خوردگان قرار داده است و نسبت افراد بیش از ۶۵ ساله این استان در سال ۱۳۸۵ در مقایسه با سال ۱۳۷۵ چگونگی اثرگذاری این عامل را بر سال‌خوردگی پیش روی جمعیت نشان می‌دهد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

مرزهای هر کشور به عنوان دروازه‌های ورودی نقش مهمی در برقراری امنیت و توسعه آن کشور ایجاد می‌نمایند به همین دلیل بایستی همواره بیشتر مورد توجه برنامه‌ریزان و کارشناسان

قرار گیرند چون رابطه‌ای تنگاتنگ بین توسعه و امنیت وجود دارد. استان‌های مرزی با توجه به اینکه دارای شباهت‌هایی از لحاظ مذهبی، فرهنگی، اجتماعی و... با مردم آن سوی مرز دارند می‌تواند سبب پتانسیل ناامنی بیشتری نسبت به دیگر استان‌های درون کشور گردند و در صورتی که برنامه‌ریزی کشور ما به گونه‌ای باشد که به آن مناطق توجه نشود در حقیقت مورد غفلت واقع شده‌اند و این امر در بلند مدت سبب به وجود آمدن مشکلاتی خواهد شد. دستیابی به توسعه متعادل و متوازن با توجه به توان و پتانسیل مناطق مختلف با روش‌های متداول کنونی (برنامه‌ریزی بخشی) اگر غیر محتمل نباشد در حالت خوش‌بینانه بدون آمایش سرزمین امری طولانی و زمان بر خواهد بود.

استان خوزستان دارای ۴۲۰ کیلومتر مرز خشکی و آبی با کشور عراق و همچنین ۲۱۰ کیلومتر با خلیج فارس مرز دارد. باتوجه به یافته‌های تحقیق شهرستان‌های استان در پنج سطح از نظر پایداری امنیتی سطح‌بندی شده‌اند که در سطح امنیتی کاملاً پایدار: اندیمشک؛ دزفول و ایذه و مسجد سلیمان و در سطح امنیت پایدار: شهرستان بهبهان و در سطح پایداری امنیتی متوسط: شهرستان شوشتر و در سطح دارای پایداری امنیتی ضعیف: حمیدیه و شادگان و در سطح امنیتی پایدار کاملاً ضعیف: سوسنگرد و خرمشهر قرار دارند. به صورت کلی از نتایج تحقیق در استان خوزستان در زمینه پایداری امنیتی استان بیشتر به شهرستان سوسنگرد، حمیدیه، دشت آزادگان، شادگان و بستان می‌توان اشاره نموده که به دلیل دارا بودن پتانسیل‌های فوق العاده‌ای جهت توسعه در این مناطق به منظور محرومیت‌زدایی می‌توان گام برداشت. نسبت جنسی جمعیت استان در سال ۱۳۹۰ برابر ۱۰۱،۲ نفر مرد به ازای ۱۰۰ نفر زن بوده است این نسبت از رقم طبیعی معمول در مطالعات جمعیتی (۱۰۵) کمی کمتر است ولی در محدوده قابل قبولی از نظر ساختار جنسی مناسب قرار دارد. پایین بودن نسبت جنسی استان را می‌توان به مهاجرت و آثار جنگ تحمیلی نسبت داد و این نکته‌ای بود که از روی داده‌های سرشماری سال ۱۳۸۵ نیز استفاده می‌شد. تغییرات نسبت جنسی جمعیت استان بر حسب گروه‌های سنی در سال ۱۳۹۰ بین حداقل ۸۶،۴ و حداکثر ۱۰۴،۱ قرار داشته است کرانه بالای این نسبت در گروه سنی ۵۰-۵۴ ساله به رقم طبیعی نسبت جنسی نزدیک‌تر بوده لیکن در گروه‌های سنی

۲۰-۲۴ و ۲۵-۲۹ کمتر از یک بوده است. این نسبت در گروه سنی ۶۰-۶۴ ساله نیز در کمترین حد خود در گروه‌های سنی پنج‌ساله قرار داشته و پایین بودن آن در سنین بالا را می‌توان به بالا بودن امید زندگی زنان در مقایسه با مردان نسبت داد. از نظر کلی تغییرات نسبت جنسی جمعیت استان در فاصله سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۰ به دور از الگوی قابل تصور از نظر جمعیت‌شناسی نبوده است. تغییرات این شاخص در سطح شهرستان‌های استان و جمعیت‌های شهری و روستایی آنها نیز دور از الگوی استانی نبوده است. حداکثر نسبت جنسی بر حسب شهرستان با ۱۰۷ به شهرستان دزفول تعلق داشته که کمی بالاتر از حد طبیعی (۱۰۵) است و حداقل آن ۹۷,۶ مربوط به شهرستان خرمشهر بوده است. که در معرض بیشترین ضایعات جنگ تحمیلی قرار داشته است. نسبت جنسی در دو شهرستان ۱۰۵ و در ۱۵ شهرستان بین ۱۰۰,۶ و ۱۰۳,۹ بوده است که می‌توان آنها را نسبت جنسی متعادل محسوب داشت.

تغییرات نسبت جنسی جمعیت‌های شهری شهرستان‌ها بین ۱۰۹,۸ در اندیکا و ۹۷,۳ در خرمشهر قرار داشته و نقاط شهری ۱۴ شهرستان نیز ارقامی نزدیک به نسبت جنسی طبیعی داشته‌اند که نشان دهنده ترکیب جنسی متعادل‌تر جمعیت نقاط شهری آن شهرستان‌ها بوده است. در جمعیت‌های روستایی شهرستان‌های استان حداکثر این نسبت با ۱۱۹,۹ به شهرستان اندیمشک و کمترین آن با ۹۶,۲ به شهرستان هندیجان مربوط بوده است. این شاخص در جمعیت‌های روستایی شهرستان‌های هویزه، شوشتر و دزفول کمی بالاتر از حد طبیعی و در شهرستان‌های آبادان، ایذه، باغملک، خرمشهر، رامهرمز، مسجد سلیمان نیز کمتر از یک یعنی (۱۰۰,۰) بوده است که با توجه به مهاجرفرستی نقاط روستایی و شرایط خاص نقاط روستایی شهرستان‌های استان امر غیرمعمول محسوب نمی‌شود.

لذا پیشنهاد می‌گردد:

- نسبت به محرومیت‌زدایی در سطح استان به‌ویژه شهرستان‌های مرزی اقدام گردد.
- نسبت به پاکسازی شهرستان‌های مرزی از سلاح و مهمات اقدام لازم به‌عمل آید.
- جلوگیری از ورود قاچاق سلاح و مهمات از مرز ایران با عراق.

- افزایش سطح فرهنگی شهرستان‌های مرزی استان.
- استفاده از پتانسیل جوانان استان در جهت محرومیت‌زدایی.
- ایجاد اشتغال برای جوانان استان به‌خصوص شهرستان‌های مرزی

منابع

- احمدی علی آبادی، کاوه - آمایش سرزمین و برنامه‌ریزی منطقه‌ای اجتماعی . پایگاه اینترنتی مرکز آمار ایران-آمار سال ۱۳۹۵
- تقسیمات کشوری .پورتال وزارت کشور، دریافت‌شده در ۴ تیر ۱۳۹۰.
- جمعیت استان خوزستان در سال ۹۵. مرکز آمار ایران ۲۳ اسفند ۱۳۹۵.
- حسینی، سیدحسن؛ احمدی، سینا (۱۳۹۵) بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و گرایش والدین به تبعیض مطالعه موردی والدین شهرستان جوانرود» ،بررسی مسائل اجتماعی ایران ، دوره ۷ ، ش اول، بهار و تابستان ، ص ۵۶-۲۷.
- خنفر، حسین (۱۳۸۹). درآمدی بر مفهوم آمایش سرزمین و کاربرد آن، مجله آمایش سرزمین سال دوم، شماره دوم، بهار و تابستان ص ۳۸- ۴۵ .
- سرای، حسن (۱۳۷۲). مقدمه ای بر نمونه گیری در تحقیق، تهران : سمت، ص ۸۴.
- سرور، رحیم (۱۳۸۷). کتاب برنامه‌ریزی کاربردی اراضی در طرح‌های توسعه عمران ناحیه‌ای انتشارات گنج هنر، ص ۱۴۵.
- صراف، دکتر مظفر (۱۳۷۹) ، مبانی برنامه ریزی توسعه منطقه ای دفتر آمایش و برنامه ریزی منطقه ای، انتشارات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی. ص ۸۹ .
- فولادی، محمدحسن و تیم همکارشان در دفتر مطالعات آمایش و برنامه ریزی توسعه ، (۱۳۸۵)، نظام یکپارچه طراحی و برنامه ریزی توسعه سرزمینی، ص ۲۱.
- کیمن، جیمز (۱۹۹۹) . بنیادهای نظریه اجتماعی، ترجمه منوچهر صبوری، ص ۷۹.

مطالعات آمایش سرزمین (۱۳۸۳). دفتر آمایش و توسعه پایدار سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ص ۲۵۶.

مخدوم، مجید (۱۳۸۰). شالوده آمایش سرزمین. تهران: انتشارات دانشگاه تهران، چاپ چهارم ص ۹۷-۱۱۲.

محمودی، سیدمحمد (۱۳۸۸)، تحلیلی بر سیر تحولات کلان آمایش سرزمین فرانسه در نیم قران گذشته و ارائه پیشنهاداتی اجرایی جهت بهبود وضعیت آمایش سرزمین ایران. آمایش سرزمین، ۱ (۱)، ۱۴۱-۱۸۰.

وود و شرمن (۱۹۸۸) «دیدگاه های نوین جامعه شناسی» ترجمه مصطفی ازکیا؛ تهران: کیهان، ص ۴۷-۵۳.

Scott, J. (2006), sociology (the key concepts), London and New York: Routledge.
Tarkowska, E. (2002). Intra-household gender inequality: hidden dimensions of poverty among Polish women. Communist and Post-Communist Studies, 35, PP 411-432.

World Economic Forum (2015). the global gender gap report, <https://www.weforum.org/reports/>.

